

OBSAH

1	Čtení.....	4
2	Čtení a poruchy sluchu.....	4
3	Čtení a činnost mozkových hemisfér.....	4
4	Globální čtení.....	5
5	Analyticko-syntetická metoda čtení.....	5
6	Přípravná cvičení na čtení.....	6
6.1	Sluchová cvičení.....	6
6.2	Zraková cvičení.....	9
6.3	Cvičení na posilování zrakové paměti.....	10
6.4	Trénování očních pohybů.....	10
6.5	Cvičení na orientaci v prostoru.....	11
6.6	Hry s písmeny.....	12
7	Doporučená literatura pro práci s předškolními dětmi.....	13
	Literatura.....	14

1 ČTENÍ

Čtení a psaní jsou nejvyšší formy řeči. Dovednost čtení dává dobré předpoklady k tomu, aby dítě bylo schopné porozumět tištěné a psané řeči. Má-li se dítě naučit číst, je k tomu nezbytně zapotřebí souhry jednotlivých základních schopností: zrakového rozlišování tvarů, sluchového rozlišování hlásek a slabik, zrakové i sluchové paměti, smyslu pro rytmus, orientace v čase a prostoru, schopností slučovat jednotlivé složky ve funkční celky, nebo je naopak rozkládat. Kromě toho naučit se číst s porozuměním klade také poměrně velké nároky na psychickou vybavenost dítěte. Po osvojení znalostí grafického vyjádření slov musí být dítě schopné převést tato slova v mluvenou řeč takovým způsobem, aby text četlo a pochopilo jeho obsah. Porozumění čtenému textu závisí i na veškerých dosavadních zkušenostech a vědomostech, které dítě nabylo, a dále na jeho celkovém vývoji, na úrovni jazykové výchovy a slovní zásoby.

Za normálních okolností má dítě v určitém věku tyto schopnosti rozvinuté do žádoucí míry a čtení se pro ně nestává problematickým. Jestliže některá z výše jmenovaných základních složek není zcela funkční nebo je narušená (či dokonce zcela chybí), mohou ve výuce čtení nastat obtíže.

2 ČTENÍ A PORUCHY SLUCHU

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že sluchové vady mají nepříznivý vliv na čtení a pravopis obecně. Základní nevýhodou sluchově postiženého dítěte je nedostačující funkce sluchového ústrojí, které tak není schopno plnohodnotně zajistit příjem a zpracování zvukových informací. Sluch má navíc i polysenzorickou funkci, ovlivňuje nejen komunikační schopnosti, ale i další psychické funkce (jako pozornost, vnímání, myšlení, paměť a citové procesy), které se při čtení uplatňují. Narušení sluchového ústrojí má tedy za následek omezené a zkreslené sluchové vnímání, opožděný vývoj řeči a omezenou slovní zásobu.

3 ČTENÍ A ČINNOST MOZKOVÝCH HEMISFÉR

Po stránce fyziologické je řeč, a tím i čtení, ovlivňována oběma mozkovými hemisférami současně, každá hemisféra při tom ovlivňuje jiné funkce. Pro znázornění si můžeme rozložení funkcí obou mozkových hemisfér představit zhruba takto (podle Z. Matějčka, *Dyslexie, specifické poruchy čtení*, 1995, str. 37):

Levá hemisféra	Pravá hemisféra
Řeč – slova a věty	Přírodní zvuky a hluky
Slabiky (jako fonetické jednotky řeči)	Izolované hlásky – fonémy
Melodie	Rytmus
Konfigurace písmen, která znamenají slovo	Prostorové vztahy, tvary, písmena jako tvary
Analyticko-syntetizační činnost (např. analýza slova v hlásky)	Holistické, globální vnímání, emocionální složky vjemů

Při vnímání řeči je nutná kooperace obou hemisfér a zvláště významná je tato součinnost při vyšších formách sdělovacího procesu, jakými jsou čtení a psaní. Levá hemisféra provádí pohotověji a kvalitněji operace analyzační a syntetizační, pravá lépe zpracovává podněty celostné. S pomocí levé mluvíme a rozumíme řeči, pravou zpracováváme tvary, orientujeme se v prostoru, převádíme své zrakové představy do grafické podoby. Typickou činností levé hemisféry je rozkládání slov ve slabiky a hlásky, čili sekvenční časové analýza. Pro dítě, které se má začít učit číst, z toho vyplývá, že dokud se seznamuje s písmeny jakožto tvary a dokud hláskuje, zaměstnává především pravou hemisféru. Jakmile však dospěje do stadia, kdy začne číst slova a chápe jejich obsah, pracuje převážně hemisféra levá.

Pro ulehčení pozice budoucího čtenáře je vhodné ještě před vstupem do školy trénovat různými cviky činnosti mozkových hemisfér. Řeč a její vyšší formy jsou u praváků přednostně ovlivňovány z levé mozkové hemisféry, u leváků je tomu naopak. Proto je výhodné u praváků posilovat funkci levé mozkové hemisféry a u leváků funkci hemisféry pravé.

4 GLOBÁLNÍ ČTENÍ

Metoda nácviku globálního čtení spočívá v tom, že dítě se učí poznávat grafickou podobu slova jako celku. Stouto metodou pracují některá specializovaná předškolní zařízení pro sluchově postižené děti a dále pak i základní školy stejného typu. V běžných základních školách se ovšem používá metoda analyticko-syntetická.

5 ANALYTICKO-SYNTETICKÁ METODA ČTENÍ

Čtení písma předpokládá, že si čtenář uvědomuje vnitřní fonetickou strukturu slova a že je schopen provádět zvukovou analýzu a syntézu slov. Dalším základním předpokladem je znalost písmen jako grafických podob jednotlivých hlásek, s nimiž se dítě seznámilo při cvičení fonemického